

наша СЛОВА

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 19 (1118) 8 ТРАЎНЯ 2013 г.

Палкаводцы і военачальнікі зямлі беларускай на плакатах

Да Дня Перамогі ў кнігіні "Логвінаў". падрыхтавалі прэзэнтацыю набору плакатаў "Палкаводцы і военачальнікі зямлі беларускай"...

Прадстаўленая серыя плакатаў - даніна памяці і павагі да нашых суічыннікаў, якія на працягу тысячагадовай беларускай гісторыі праз змены дзяржаўнай прыналежнасці (Полацкае княства, Вялікае Княства Літоўскае, Реч Паспада-

літая, Расійская Імперыя, Савецкі Саюз), шматлікі войны пранеслі гонар і славу айчынай зброй.

Двадццаць восем выбітных вайсковых дзеячаў: легендарны князь Усяслаў Чарадзей, Давыд Гарадзенскі, Альгерд, Вітаўт, Андрэй Палацкі, Міхail Глінскі, Канстанцін Астрожскі, Юрый Радзівіл, Мікалай Радзівіл "Руды", Рыгор Хадкевіч

Януш Радзівіл, Павел Ян Сапега, Тадэвуш Касцюшко, Іван Сухазанет, Мікалай Сухазанет, Міхail Чарніеў, Іосіф Гурка, Кіпрыян Кандратовіч, Станіслаў Булак-Балаховіч, Сяргей Вайщаўскі, Леў Даватар, Валянцін Дрозд, Аляксей Антонаў, Іван Якубоўскі, Сціпан Красоўскі, Іосіф Гусакоўскі, дэсантнік №1 генерал Васіль Маргелаў.

Наші кар.

Дапаможам ТБМ!

Паважаныя сябры і прыхільнікі роднай беларускай мовы! Да Вас звяртаеца сакратарыят ТБМ з просьбай аб дапамозе.

Паводле новага Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, з 1 красавіка гэтага года кошт арэнды за сядзібу ТБМ павысіцца на 60 % і дасягнуў 9 мільёнаў 801 тысячу 600 руб. у месяц. Акрамя таго, мы мусім аплацваць тэлефон, камунальныя і паштовыя паслугі.

Нагледзячы на шматлікія звароты грамадзян Беларусі ў Адміністрацыю і Кірауніцтва спраў Прэзідэнта з просьбай пакінуць для ТБМ ільготны кошт арэнды, мы не атрымалі станоўчага адказу.

Для таго, каб утрымаць сядзібу арганізацыі ў Менску ў гэтых умовах, нам неабходна штомесяц збіраць 10 мільёнаў беларускіх рублёў у выглядзе ахвяравання і складак сябrou і прыхільнікаў ТБМ. Калі пяць тысяч прыхільнікаў роднай мовы ахвяруюць штомесяц усяго дзве тысячы рублёў, наша арганізацыя не загіне і ў каторы раз прадэмансструе сённяшній уладзе сваю годнасць. Імёны асобаў, якія ахвяруюць пасільныя сродкі на падтрымку дзеянасці ТБМ, будуть надрукаваныя ў газете "Наша слова", што стане гістарычным сведчаннем змагання грамадзян за права "людзьмі звасцца".

Мы просім беларускіх журналістаў праявіць салідарнасць і давесці наш заклік да грамадзян Беларусі.

Рахунак ГА "ТБМ імя Францішка Скарпіна" №3015741233011 ў Аддзяленні № 539 ААТ "Белінвестбанка", код 739. УНП 100129705.

Зварот прыняты на пасяджэнні сакратарыяту ТБМ 25 красавіка 2013 г.

ISSN 2073-7033

9 772 073 703 003 >

АБ'ЯВА

У траўні сядзіба ТБМ працуе штодня з 15.00 да 19.00,

акрамя нядзелі.

1, 9-12, 14 траўні сядзіба ТБМ і кніжная выставка не працуюць.

130 гадоў з дня нараджэння Сцяпана Некрашэвіча

Сцяпан Міхайлавіч НЕКРАШЭВІЧ (08.05.1883, фальварак Данілоўка Бабруйскага павета Менскай губерні - 20.12.1937) - беларускі навуковец і грамадскі дзеяч, ініцыятар стварэння і першы старшыня Інстытута беларускай культуры (цяпер - Нацыянальная Акадэмія навук Беларусі), акадэмік Акадэміі навук Беларусі. Разам з Я. Ф. Карскім і І. В. Воўк-Левановічам уваходзіць у лік распрацошчыкаў навуковых нормаў сучаснай беларускай мовы.

Нарадзіўся ў шляхецкай сям'і Міхайлі Паўлавіча Некрашэвіча, які займаўся сельскай гаспадаркай, і яго жонкі Евы Дзмітрыеўны. Сястра Ганна, па мужу Акановіч, у наступным быва настаўніцай у Нью-Ёрку, ЗША. Род Некрашэвіча (гербу "Любіч") вядомы з XVII ст. і паходзіць са Слуцкага княства.

Пачатковую адукацыю атрымаў у сям'і. У 1908 г. скончыў настаўніцкую семінарыю ў г. Панявеж Ковенскай губерні

(цяпер Панявежыс, Літва), у 1913 - Віленскі настаўніцкі інстытут.

З 1914 г. падчас Першай сусветнай вайны - на Румынскім фронце. Пасля Лютаўскай рэвалюцыі 1917 г. абраўшы ў армейскі камітэт 6-ай арміі. Уваходзіць у партыю Беларуская сацыялістычная грамада, затым - адзін з кіраўнікоў Беларускай партыі сацыяліст-рэвалюцыянеру.

Пасля абавязчэння БНР у 1918 г. - прадстаўнік ў ўраду на Поўдні Украіны і ў зносінах з французскім камандаваннем Антанты.

З 1920 г. - у Менску. Працаўштваў у Народным камісарыяце асветы БССР: загадчык літаратурно-выдавецкага аддзела, старшыня навуковатэрміналагічнай камісіі, на меснік старшыні Акадэмічнага цэнтра, намеснік старшыні Галоўнага ўправління прафесійнай асветы і інш.

У студзені 1921 г. на сходзе работнікаў асветы і культуры прапанаваў у дакладзе

стварыць інстытут, які займаўся бы вывучэннем беларускай культуры. Удзельнічаў у арганізацыі Інстытута беларускай культуры (Інбелкульт), у 1922-1925 - яго першы старшыня.

21 ліпеня 1930 г. арыштаваны. Паўторна арыштаваны ў лістападзе 1937, 19 снежня 1937 Ваенны калегія Вярховага суда БССР прыгавораны да расстрэлу.

Bikipeedya.

130 гадоў з дня нараджэння Янкі Маўра

Янка МАЎР, сапр.: Іван Фёдаравіч (цяпер Ліепая, Латвія) - 3 жніўня 1883, беларускі пісьменнік, аўтар апавяданняў, аповесцяў і раманаў для дзяцей і моладзі. Нарадзіўся ў сям'і сталяра. Дзяцінства правёў на радзіме маці - у вёсцы Лебяняшкі Ковенскай губерні (цяпер Літва). Скончыў пачатковую, затым рамесную навучальную ў Коўне. У 1899 паступіў у Панявежскую настаўніцкую семінарыю. Быў выключаны за ўдзел у гуртку рэвалюцыйнай моладзі. У 1903 здаў экстэрнам экзамен і атрымаў званне настаўніка пачатковай школы. Працаўштваў памочнікам настаўніка ў Новыем Месцы (Літва), у вёсцы Бытча на Барысаўшчыне. У 1906 удзельнічаў у нелегальным з'ездзе рэвалюцыйнай настроеных настаўнікаў у в. Мікалаеўшчына. Разам з Якубам Коласам і іншымі актыўнымі ўдзельнікамі быў аддадзены под суд, пазбаўлены права выкладаць у школе і ўзяты под нагляд паліцыі. Толькі ў 1911 Я. Маўр працаўладкаўся выкладчыкам геаграфіі і гісторыі ў Менскую прыватную гандлёвую школу. Пасля Каstryчніцкай рэвалюцыі працаўштваў у школе, у Рэспубліканскім саюзе работнікаў асветы, у Наркамаце асветы БССР, у Беларускім дзяржаўным выдавецтве. Член СП СССР (з 1934).

Дэбютаваў у 1923 фельетонамі ў газете "Савецкая Беларусь" і ленінградскім часопісе "Бегемот". З першым апавяданнем выступіў у друку ў 1926 (часопіс "Беларускі піянер"). Аўтар кніг аповесцей, аповяданняў "Чалавек ідзе" (1927), "У краіне райскай птушкі" (1928),

Паштоўка да 130-годдзя Янкі Маўра, выдадзеная ТБМ. Дызайн І. Марачкіна.

1983), "Сын вады" (1928), "Палескія рабінзоны" (1930, аповесьць экранізавана ў 1935), і інш.

Узнагароджаны двума ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, ордэнам "Знак Пашаны" і медалямі.

Bikipeedya.

За беларускія класы

Паважаныя бацькі будучых ганаровых грамадзян ваяшага горада!

З кожным годам паступова павялічваецца колькасць крэатыўных беларусаў, якія жадаюць вучыць сваіх дзетак у школе і дзіцячым садку па-беларуску.

У мінулым навучальнym годзе ў Гарадзенскай вобласці агульнымі намаганнямі бацькоў, аддзелаў адукцыі і грамадскіх аўтадаў было створана 30 новых беларускіх класаў. Годам раней -20.

У юбілейны год класаў беларускай літаратуры Я. Купалы і Я. Коласа ў Ленінскім раёне нашага горада ў дзіцячым садку № 45 (паблізу пр. Будаўнікоў, вул. БЛК і вул. Горкага) ініцыятывы бацькоў была створана беларуская рознаўстроўская група. Калі на пачатак ліпеня 2012 г. там было 9 дзетак, то заканчвае навучанне - 12.

Для кансультациі па пытаннях стварэння беларускай групы ў садку Вы можаце затэлефанаваць Наталіі Кісель. (Гарадзенскі бацькоўскі камітэт беларускай групы: МТС 298891853, Вэлкам - 293378574, эл. адрес: nas_hovea@mail.ru (Кісель Наталля).

Працягваецца падача заяў ў другі і трэці класы з беларускай мовай выкладання, дзе базавымі беларускімі школамі на сёння з'яўляюцца СШ №32 (Ленінскі раён), СШ №34 (Кастрычніцкі раён), якія маюць досвед арганізацыі беларускага навучання. Інфарма-

цию пра навучанне ў школе №32 Вы можаце атрымаць у прадстаўніка бацькоўскага камітэта Астроўскай Аксаны (тэл: 70-62-89, пасля 18.00)

У канцы красавіка пачаліся бацькоўскія сходы для будучых першакласнікаў 2013 года.

Хутка пачненца прыём бацькоўскіх заяў у першыя класы для навучання па-беларуску. Не спазніцеся, бо нехта заўсёды ідзе наперадзе, і іх дзеці будуть лепш валодаць беларускай і рускай мовамі. Калі Вы сапраўды хочаце, каб Вашыя дзеткі ведалі нароўні з рускай і беларускую мову - Вы маеце рэальную магчымасць гэта зрабіць, напісаўшы заяву ў першыя беларускі клас.

Выдатнае валоданне, як мінімум дзіржайнымі мовамі - гэта паказчык талерантнасці грамадства, а павага да роднай мовы - гэта павага і да сябе! Далучайцеся, калі ласка!

Сябры гарадзенскай абласной і гарадской рады ГА "ТБМ імя Ф. Скарыны".

Гародня.
Дзіцячы садок №45.
Адрес: вул. Сухамбяева, 5.

Заявы прымаюцца (з чэрвеня) ў Ленінскім аддзеле адукцыі па адрасе: вул. Савецкая, 14, каб. 253, тэлефон - 74-07-85.

Раб. тэл. галоўных специялістаў аддзела адукцыі гарвыканкама: 72-04-02, 72-04-83

Тэлефон начальніка аддзела адукцыі гарвыканкама: 72-05-58 (Ламека Сяргей Васільевіч).

ма: 72-05-58 (Ламека Сяргей Васільевіч).

Прадстаўнік бацькоўскага камітэта: МТС 29-8891853, Вэлкам - 293378574, эл. адрес: nas_hovea@mail.ru (Кісель Наталля)

СШ №32 (Ленінскі раён).

Тэлефон сакратара школы №32: 41-31-92 (Баярчык Гелена Вацлаваўна).

Завуч пачатковай школы №32: МТС-787-43-54 (Багдановіч Валянціна Іванаўна)

E-mail: Sh32@mail.grodno.by

Ленінскі аддзел адукцыі: 72-10-65.

Прадстаўнік бацькоўскага камітэта беларускіх класаў: 70-62-89, пасля 18.00 (Астроўская Аксана Барысаўна).

СШ №34 (Кастрычніцкі раён).

Тэлефон сакратара школы №34: 56-73-13.

Завуч пачатковай школы №34: 56-25-46 (Віťко Алена Антонаўна).

E-mail : Sh34oktroo@mail.grodno.by

Тэлефон начальніка аддзела адукцыі гарвыканкама: 72-05-58 (Ламека Сяргей Васільевіч).

Кастрычніцкі аддзел адукцыі: 52-05-66.

Тэлефоны гарадзенскай абласной арганізацыі гарвыканкама: 943-58-09 (Крой Аляксандар Ільч), МТС - 285-93-07 (Буднік Іван Фёдаравіч).

БЫЛІ, ЁСЦЬ, БУДЗЕМ...

"Говоры по-своёму, хучэй будэ", - такія слова можна было пачуць ад старэйшых людзей у час магій дзяцінства, калі нехта, ведаючы сваю мову, пачынаў размаўляць па-польску. Пасля такія слова паўтаралі беларускія студэнты ў Беластоку і Варшаве, можна іх пачуць таксама і цяпер.

Аднак многія маладыя людзі ўжо не ў змозе здзейсніц гэту просьбу, бо не ўмеюць гаварыць на мове сваіх бацькоў і дзядоў. Каб прыблізіц гэтыя проблемы, з дакладам "Мова маіх бацькоў..."

24 верасня 2012 г. у Музее і асяродку беларускай культуры ў Гайнайцы выступіў доктар Васіль Сегень, супрацоўнік Кафедры беларускай філагогіі Універсітэта ў Беластоку. На сустэручы, арганізаваную музеіным бібліятэкам Анджалінай Масальскай, прыйшлі гайнайскія беллітэсты са сваім настаўнікам беларускай мовы Янам Карчэўскім і гімназісты са школы ў Дубінах з настаўніцай беларускай мовы Нінай Кунтэль. Калі дакладчык Васіль Сегень спытаў сабраную моладзь, ці тая ведае родную мову сваіх бацькоў, у музейнай зале была цішыня. Можа і таму, што тыя дзеці з ліку сабраных, якія яшчэ гаворачы на сваіх гаворыць, не хашцеля высувацца і рашыліся прамаўчаць. Пазней вучні тлумачылі, што жывуць у Дубінах, Махнатым, Арэшкаве, Рэпісках і іншых прыгайнайскіх мясцовасцях. Хаця ў музей найбольш прыйшло жыхароў Гайнайкі, іх бацькі наогул выводзілі з навакольных сёлаў.

- Яшчэ частка наших беллітэстаў умее гаварыць на дыялекце беларускай мовы або прынамсі настолькі яс ведае, што карыстаецца ёю ў час пасобных выказванняў, жартай, - сказаў настаўнік Ян Карчэўскі. - Тыя беллітэсты і гімназісты, што яшчэ ўмееюць гаварыць па-свойму, гэта перш за ўсё вясковая хлопцы і дзяўчата, хача з гэтым бывае парознаму.

- Майго пляменніка дома вучылі гаварыць толькі па-польску і цяпер ён сам разыўся наўчуцца гаварыць на дыялекце нашай мовы. На яго ражэнне вучыцца сваёй мове паўплываў рост яго нацыянальнай свядомасці, між іншым, дзякуючы вучобе ў Гайнайскім беллітэ, - гаварыў Васіль Сегень - ураджэнец Трынів, які вучыўся ў беллітэ ў Гайнайцы, а зараз жыве ў Беластоку і ад 15 гадоў займаецца моўнымі пытаннямі.

- Часта гаварыцца ў нас, што мы гаворым "па-свойму" або "па-нашаму", а на поўначы Беларусі - што размаўляем "па-простаму". Такія назвы беларускіх гаворак вынікаюць з мінулым з нізкай нацыянальнай свядомасці беларусаў. Дыялекты з-пад Саколкі, Крынак, Дубровы-Беластоцкай, Белавежы ці Нараўкі гэта тыпічныя гаворкі беларускай мовы. Дыялекты Бельшчыны ці Гайнайшчыны гэта ўжо пераходныя гаворкі, з прыкметамі ўзятымі з беларускай і ўкраінскай моў, што харак-

тэрнае для памежных тэрыторый, - расказаў доктар Сегень. - Хаця прафесар Міхал Саевіч, супрацоўнік Люблинскага ўніверсітэта імя Марыі Кюры-Склодоўскай, правёў мяжу паміж беларускім і ўкраінскім дыялектамі, я стаўлю пытанне ці ўговуге можна вызначыць нейкую мяжу паміж

наўчат не думаў, што можа быць інакш, - сказаў доктар Васіль Сегень, - а цяпер справы наогул маюцца інакш.

- Зараз у нас складана ўгаварыць бацькоў, каб пасылалі дзетак на ўрокі беларускай мовы ў падstawovай школе і гімназіі. Бывае, што бацькі хочуць, каб іх дзіця хадзіла на заняткі па беларускай мове, але трывама ўзялі бок сваёй дзіцяці, якому проста не хочацца хадзіць на заняткі. Для поспеху ў гэтай спрабе патрэбныя супольныя дзеянні дырэкцыі і ўсіх настаўнікаў. Я запрашу на спатканні з бацькамі вядомых у беларускім асяроддзі людзей, бо гэта можа дапамагчы пераканаць як найбольш родзічай пасылаць сваіх дзетак на ўрокі беларускай мовы, - гаварыла Ніна Кунтэль, настаўніца школы ў Дубінах. - Заняткі па беларускай мове павінны быць як мага найбольш прывабнымі для вучняў, і дзеля гэтага трэба карыстацца як мага найбольш колькасцю дапаможнікаў, асабліва ў час заняткі з наймалодшымі. Я апошнім часам прывезла з Беларусі з курсаў для настаўнікаў цікавыя дапаможнікі для наймалодшых вучняў - гульні, якія вучыць, так як на іншых прадметах.

- Дакладчык у час спаткання коратка ахарактрызаваў нашы дыялекты і гаварыў, што ў мінулым можна было звойважыць экспансію дзекання і цекання на нашых тэрыторыях за кошт спалучэння "ді", "ті" і гэтыя працэс прадаўжаўся б пад уздзеяннем польскай мовы, якой характэрныя якраз "дъ" і "ць", калі б не паланізавалася наймалодшая вясковая пакаленне. У такім выпадку нашая дыялектная мова можа ў будучыні зникнуць нават у сёлах.

- Важна паставіць пытанне: хто я па нацыянальнасці? Дыялектная мова будзе адным з фактараў, які можа дапамагчы вырашыць нацыянальнае пытанне. Але з гэтым было і ёсць па-рознаму. Напрыклад, у студэнцкіх гады было ў мяне два сёбры, якія прыехалі вучыцца ў Беласток з тэрыторыі, дзе дамінуючай была беларуская дыялектная мова, вельмі подобная на літаратурную. Адзін з іх быў католік, а другі - праваслаўны, але абодва лічылі сябе палякамі, бо жывуць у Польшчы. Блыталі яны грамадзянства з нацыянальнасцю (што робяць таксама цяпер некаторыя вучні і нават дарослыя беларусы - А. М.), - гаварыў доктар Васіль Сегень, які, як пазней заявіў, заўсёды лічыў сябе беларусам. У мінулым амаль усе вучні, што хадзілі на заняткі па беларускай мове ў падstawowych школах, лічылі сябе беларусамі. Зара з нацыянальным пытаннем сярод вучняў бывае па-рознаму. Частка з іх лічыць сябе палякамі з-за того, што жыве ў Польшчы.

- Размаўляйце на мове сваіх бацькоў і не шурайцеся сваім. Памылковая думка, што нашая мова непрыдатная. Веданне кожнай новай мовы - гэта таксама знаёмства з культурай і душой народа, - заклікаў вучняў доктар Васіль Сегень.

- Размаўляйце на мове сваіх бацькоў і не шурайцеся сваім. Памылковая думка, што нашая мова непрыдатная. Веданне кожнай новай мовы - гэта таксама знаёмства з культурай і душой народа, - заклікаў вучняў доктар Васіль Сегень.

- Настаўніцай беларускай мовы Васіля Сегеня ў Падstawovай школе ў Новым Корніне была прысутная на спотканні Ніна Кунтэль. Бачыць яна вялікую розніцу паміж тым, як вучні цяпер ставяцца да роднай мовы ў падstawovай школе і гімназії, і перыядам, калі яе вучнem быў Васіль Сегень.

- Калі я быў вучнem Падstawovай школы ў Новым Корніне, у нас усе хадзілі на ўрокі беларускай мовы, і ніхто

РУП "Белпошта" выпусціла мастацкую паштоўку "Унікальная беларуская кірyllічна літара ў". Мастак Г. Раманоўская.

АБВЕСТКА

Да ведама сяброў і прыхільнікаў роднага слова, якія выказалі жаданне 7-9 траўня прыняць удзел у даследчай працы па вывучэнні рукапісных сімвалau беларускай мовы.

На тэхнічных прычынах гэтае мерапрыемства пераносіцца на 2-ю палову траўня. Канкрэтная інформацыя будзе выстайлена на партале ТБМ і ў СМИ.

Сакратарыят ТБМ.

Паводле беластоцкай газеты "Ніва".

БЯСПЛАТНА І ПА- БЕЛАРУСКУ!

Што рабіць, калі спартрэблілася асвоіць мову праграмавання ці навучыца ствараць сайты, але пры гэтым вы не маецце спецыяльнай адукцыі? А пэўныя "азы" праграмавання засталіся дзесяць ў вучнёўскіх сшытках? Можна, вядома, пашукаць (і знайсці) спецыяльныя курсы пры якой-небудзь установе альбо фірме. Праўда, каштоўніцы яны не так уж і танто. Яшчэ адзін варыянт - карпаратыўныя курсы. Іх сутнасць заключаецца ў наведванні заняткай пры пэўнай кампаніі з умовай, што вы будзеце потым там працаўца. А бясплатных і "без абавязкаў" курсаў тэхнічнай накіраванасці да нядаўнага часу ў Беларусі не існавала.

Аднак студэнты з БДУРа працапанавалі свой варыянт вырашэння гэтай праблемы. Пляцікурнікі Раман Андрэянаў і Філіп Дайнека на базе ўніверсітета арганізувалі курсы па праграмаванні на бясплатнай аснове, прычым выкладанне там ідзе па-беларуску.

"Course.by" - агульная назва адукцыінага праекта, які складаецца з некалькіх дысцыплін. Гэта ўнікальная магчымасць для тых, хто не навучаецца на тэхнічных спецыяльнасцях, атрымаць карысць і бясплатныя веды. Вам толькі трэба выбраць курс, які больш за ўсіх зацікавіў.

Курсы "запрацавалі" ў кастрычніку мінулага года. Тыя, хто скончыў першы іх цыкл, ужо атрымалі па заканчэнні паперы. Зараз, у другім цыкле, кожную дысцыпліну (а іх усяго 7) вывучаюць калі 20-30 удзельнікаў (прычым можна "працаўца" адначасова па некалькіх дысцыплінах). А суполка "course.by" "У Кантакце" мае калі восьмісот падпісчыкаў.

Як за некалькі месяцаў курсы змаглі набыць такую папулярнасць?

Па-першое, навучанне бясплатнае і не патрабуе ад наведвальнікаў пэўных ведаў у сферы праграмавання. Таму, калі перад другім наборам працодзілася невялікае тэставанне, выбіраліся людзі не з пэўнымі тэхнічнымі навыкамі, а з высокай мэтанакіраванасцю.

Па-другое, выкладанне асноўных дысцыплін вядзеца на роднай мове. Нязвязка чуць пэўнай тэхнічнай тэрмінам на беларускай мове! Такім чынам, хлопцы не толькі выкладаюць дысцыпліны, але і папулярызуюць беларускую мову.

Па-трэцяе, на поспех курсаў упłyвае высокі ўзроўень ведаў выкладчыкаў. Хлопцы расказали, што яны самі знайшлі іх суполку ў інтэрнэце і працапанавалі дапамогу.

Арганізаторы завяраюць, што нават пасля заканчэння свайго навучання ў БДУР, яны будуць працягваць выкладаць, намагаючыся заахвоціць мовай праграмавання як мага больш людзей. Хоць бы для таго, каб разбурыць стэрэатып, што праграмаванне - гэта надзвычай складана.

Віктормя Чаплева.

Прозвішчы Беларусі: онімы пісьменнікаў

(Заканчэнне. Пачатак у папярэднім нумары.)

Марціновіч (Аркадзь М.) - ад імя **Марцін** праз стадыю бацькаймення **Марцінавіч** да антрапанімічнай оніме з фармантам **-анк-а**. ФП: **Марціней** - **Панка** - **Панчанка**. Празванне мела семантыку 'нашчадак (дзіця) Панка'.

Матэвушаў (Васіль М.) - ад імя **Матэвуш** з далучэннем суфіксу прыналежнасці **-аў**. ФП: **Матэвуш** - **Матэвушаў**. Празванне мела значэнне 'нашчадак Матэвуша'; адантрапанімічны онім **Матэвушаў** гэтае значэнне страціў.

Маўр (Янка М.) - ад афіцынага імя **Маўрыкій**, народнага варыянта яго **Маўр**; яны падаюцца ў "Слойніку асабовых імён" М.Р. Судніка. У "Арфаграфічным слоўніку беларускай мовы" 2010 г. падаецца толькі **Маўрыкій**, а ў раздзеле імёнаў, распаўсюджаныя па-за межамі Беларусі - форма: "**Маўра**, нескл." ФП: **Маўрыкій** - **Маўра** - **Маўр**.

Мікуліч (Барыс М.) - мажлівы дэрываць ад дыялекцнай формы гутарковага імя **Мікола** (**Мікалай**) з менай заднезычных **o** - **u**: **Мікола** - **Мікула**; парадаўнам: **Коршук** - **Куришук** (прозвішчы). У такім разе патронім **Мікуліч** - бацькайменне з суфіксам **-и-а** (**варыянты**, **-овіч**, **-евіч**, **-еўчі**). ФП: **Мікула** - **Мікуліч**. Як **Кузьма** - **Кузьміч**, **Ілья** - **Ільч**.

Мілюць (Алесь М.) - ад імя **Мілій** з выкарыстаннем патранімічнага суфікса **-уць**. ФП: **Мілій** - **Мілюць** - **Мілюць**. Такія адантрапанімічныя мадлі ўласцівыя народнай мове Гродзеншчыны: **Карп** - **Карпуш** (Гродзенскі, Бераставіцкі р-ны). Дарэчы, пісменнік **Мілюць** Алесь Макаравіч родам з вёскі Скорычы Навагрудскага раёна.

Міровіч (Еўсцігней М.) - ад ўласнага імя **Mira** (падаеца ў "Арфаграфічным слоўніку беларускай мовы" 2010) праз стадыю бацькаймення **Міравіч** з наступным акцэнтаваннем на патранімічнам фарманце **-овіч**. ФП: **Mira** - **Міравіч** - **Міровіч**. Празванне мела значэнне 'нашчадак Міры'.

Міронай (Аляксандр М.) - прыметнікавая форма з фармантам **-уза** ад "Прантись <Франтишек>" (М. Бірлыка. Беларуская антрапанімія). Празванне заходзіла негатывна-ацэнчаную канатацію. Парадаўнам: **голы** - **галуза** 'ацярэбленая галіна', 'бязрогая карова' (П. Сцяцко. Беларуское народнае словаўтварэнне. Афікальная назоўнікі. - Мінск, 1977. - С.134). Пры антрапанімізацыі пеяратыўнасць зініла.

Прокіша (Леанід П.) - ад побытава-гутарковай формы імені **Пракоп**, яго скарочага варыянта **Прокіш** (з адцінаннем канавіны **-он-**) з далучэннем фарманта **-ша**. ФП: **Пракоп** - **Прокіша**. Найменне **Прокіша** падаеца ў артыкуле "Пракоп (разм. Прокіш)" "Слоўніка асабовых уласных імён" М.Р. Судніка. Аднак яно нідзе не фіксуеца акадэмікам М. Бірлыкам у выданні "Беларуская антрапанімія". На наша меркаванне, форма **Прокіша** матла быць скарочаным варыянтам ад **Пракопіша** (з выцінаннем сярэдзінавай часткі **-он-** ад **Пракопіша**), дзе фармант **-ша** ўтварыў жаночую форму ад назоўніка мужчынскага роду **Пракоп** з семантыкай 'жонка названай асобы'. Параўнай дэрываць з фармантам **-ша**: **аканоміша** (Слоўнік I. Насовіча), **камандзіра** (Е. Лось).

Няфёд (Уладзімір Н.) - імя стала прозвішчам, набыўшы семантыку сямейнага (родавага) оніма праз стадыю празвання.

Панчанка (Пімен П.) -

ад імені **Панцялей** праз стадыю гутарковага варыянта **Панко** (**Панка**, **Панько**, **Панька**); да адантрапанімічнага оніма з фармантам **-анк-а**. ФП: **Панцялей** - **Панка** - **Панчанка**. Празванне мела семантыку 'нашчадак (дзіця) Панка'.

Паўлаў (Уладзімір П.) - прыметнікавая форма з тыповым прыналежным суфіксам **-аў**, які далучаўся да асновы ўкосных склонаў імені **Павел** (**Паўла**, **Паўлу** і г.д.). ФП: **Павел** - **Паўлаў**. Празванне мела значэнне 'нашчадак Павала'.

Рамановіч (Яўген Р.) - ад імя **Раман** праз стадыю бацькаймення **Раманавіч** і анимізацыю з націкам на антрапанімічнага фарманце **-овіч**. ФП: **Раман** - **Раманавіч** - **Рамановіч**. Празванне мела значэнне нашчадак Рамана.

Савіцкі (Алесь С.) - прэстыжнае ўтварэнне ад кананічнага **Савааз** канавіны **-цкі**: **Сав-іцкі**. Звычайна дэрываць на **-скі**, **-цкі** тапанімічнага падходжання, якія ўтварыліся ад быльых прыметнікаў (шляхам субстантывациі), што паказаваюць на мясцовасць і ўладанне, якое належала асобе, або на мясціну, адкуль асоба паходзіць. Напрыклад, на раздзіме аўтара гэтых радкоў жыхара з вёскі **Савічы** называлі **Савіцкі** (чалавек, мужчына). Пры антрапанімічным акцэнтаваннем узімка фарманца з націским фармантам **-евіч**. ФП: **Павел** - **Пашка** - **Пашкавіч** - **Пашкевіч**. Празванне мела значэнне 'нашчадак Пашкі'.

Прануза (Паўлюк П.) - пеяратыўная форма з фармантам **-уза** ад "Прантись <Франтишек>" (М. Бірлыка. Беларуская антрапанімія). Празванне заходзіла негатывна-ацэнчаную канатацію. Парадаўнам: **голы** - **галуза** 'ацярэбленая галіна', 'бязрогая карова' (П. Сцяцко. Беларуское народнае словаўтварэнне. Афікальная назоўнікі. - Мінск, 1977. - С.134). Пры антрапанімізацыі пеяратыўнасць зініла.

Самуйлёнак (Эдуард С.) - ад **Самуйл** з далучэннем патранімічнага фарманта з семантыкай 'нашчадак'. ФП: **Самуйл** - **Самуйлёнак**. Празванне абазначала 'сын (дзіця) Самуйла'.

Сачанка (Барыс С.) - ад традыцыяна-царквойнага імя **Iсаак** праз гутарковую форму (з адпадзеннем пачатковага **"и"**) і далучэннем антрапанімічнага фарманта **-ка**: **Сяма-кавіч**; у функцыі прозвішча акцэнтаванне перайшло на фармант **-еўчі**. ФП: **Iсаак** - **Сак** - **Сачэнка** - **Сачанка**. Празванне абазначала сына (нашчадак) Ісаака (Сака).

Семашкевіч (Рыгор С.) - ад імя **Сямён**, яго гутарковай вытворнай формы **Сямаши** з далучэннем памяняшальна-ласкальной фарманта **-кі**: **Сяма-ківіч**; у функцыі прозвішча акцэнтаванне перайшло на фармант **-еўчі**. ФП: **Тарас** - **Тара-шкевіч** - **Тара-шкевіч**. Празванне мела значэнне 'сын Тара-шкевіча'.

Фамін (Сяргей Ф.) - прыметнікавая форма з суфіксам прыналежнасці **-ин**. ФП: **Фама** - **Фамін**. Празванне мела значэнне 'сын Фамы'.

Хведаровіч (Мікола Х.) - ад рэгіянальнага варыянта **Хведар** кананічнага праваслаўнага Феодора праз бацькайменне **Хведаравіч** да прозвішчы фарманта з асновай **-кі**: **Хведар-ківіч**. Празванне мела значэнне 'нашчадак Яські'.

Семяновіч (Антон С.) - ад імя **Сямён** праз ступень бацькаймення **Сямёнаўч** і антрапанімічнага фарманца **-овіч**. ФП: **Сямён** - **Сяма-навіч** - **Семяновіч**. Празванне мела значэнне 'сын Сямёна'.

Сергіевіч (Мікола С.) - ад імя **Сергей** (кананічнага Фердынанда) праз ступень бацькаймення **Сергей** і патранімічнага фарманца **-еўчі**. ФП: **Сергей** - **Сяргеевіч**. Празванне мела значэнне 'нашчадак Сергія'.

Пянкран (Міхась П.) -

ад імі прозвішча праз стадыю празвання.

Радзевіч (Леапольд Р.) - ад бацькаймення **Радзевіч** 'сын Радзі', якое ад скарочанай формы імя **Радзівон**, з асновай **Радзь-**, як і зафіксавана ў слоўнику М. Судніка: "Радзюк, разм., гл. Радзівон" (с. 38).

Радзівон (Леапольд Р.) - ад бацькаймення **Радзевіч** 'сын Радзі', якое ад скарочанай формы імя **Радзівон**, з асновай **Радзь-**, як і зафіксавана ў слоўнику М. Судніка: "Радзюк, разм., гл. Радзівон" (с. 38).

Рамановіч (Яўген Р.) - ад імя **Раман** праз стадыю бацькаймення **Раманавіч** і анимізацыю з націкам на антрапанімічнага фарманца **-овіч**. ФП: **Раман** - **Раманавіч** - **Рамановіч**. Празванне мела значэнне нашчадак Рамана.

Стаховіч (Алесь С.) - ад імя **Стахій**, яго гутарковай формы **Стах**, бацькаймення **Стахавіч** і патранімічнага акцэнтавання фарманта **-еўчі**. ФП: **Стах** - **Стах** - **Стахавіч** - **Стаховіч**. Празванне мела значэнне нашчадак Стаха.

Сусветная іканаграфія ведае 700 назваў аброзоў Багародзіцы. Сярод іх марыялогія вылучае наступныя тыпы: Аранта ("Знаменне"), Адзігітрыя ("Пуцевадзельніца"), Еляуса ("Замілаванне"), Акафістная... Пашты краін свету не ў стане адлюстраваць усё мноства аброзоў, і кожная краіна выбірае найбольш шанаваныя і блізкія для яе народа. Так і я ў сваім артыкуле вырашыў расказаць аб найбольш шанаваных аброзах Маці Божай на Беларускай зямлі і аб аброзах, якія адлюстравала на сваіх марках Беларуская пошта.

Справдэку на нашай зямлі і сярод праваслаўных, і сярод католікаў культ Багародзіцы быў асаблівы. Маці Божая - Заступніца, Апякуніца, Збавіцельніца, Міласэрная... Беларускі народ шмат прыдумаў Ей імёнаў, у якіх - непазыўная надзея і самая шчырая вера. Можа, таму менавіта на Беларусі столькі прыгожіх і вельмі праудзівых, жыццёвых легенд аб Яе дзівосным з'яўленні, столькі камянёў-следавікоў - на іх відаць адбітае зграбнай ступні, і лічыцца, што такія сляды пакінула Багародзіца, ходзячы па нашай зямлі, - столькі цудатворных шанаваных аброзоў.

Аброз - акно ў духоўны свет, у яго свая мова, праз якую перадаецца духоўная інфармацыя непасрэдна ў патаемныя глыбіні сэрца чалавека. Аброз - гэта свята для бока, ба святыя на аброзах увасабляюць унутраныя слыхі і занатаванне пачутага Божага Адкрыцця.

Зыш 300 гадоў Вастрабрамская Божая Маці з'яўляецца асаблівой Заступніцай літоўскай, беларускай і польскай землі. Прыгожае адлюстраванне Найсвяцейшай Панны Марыі са злёткай схіленай галавой у арэоле з дванаццаці зоркай і шматлікімі праменяў скіляе да роздуму і малітвы. Далікатная стройная постаць Багародзіцы з напалову расплющчанымі вачамі і скрыжаванымі на грудзіах далоніямі абуджает любоў і давер. Несамавітая лагоднасць, задуменнасць, асалода і адначасова плыбокая павага выпраменьваюцца з гэтай выявы.

Аброз быў прывезены ў Вільню з Крыма з Корсуні Вялікім князем Літоўскім Альгердам. Ён падараваў яе сваім жонкам, якіх ў сваю часу прынесла яе ў дар Свята-Троіцкай абіцелі, што ўзнікла на тым месцы, дзе загінула святая мучанікі Антоній, Ян, Яўстафій.

У 1498 годзе адбылася закладка новай сцяны і брамы з вялікай вежай у Вострым канцы Вільні. Пабудаваная брама атрымала назну Вострая Брама. У капліцы над Вострай Брамай змясцілі цудоўны аброз Вастрабрамской Божай Маці. Каля 1671 г. выява Маці Міласэрнасці была закрыта срэбнай пазалочанай сукенкай. Срэбны паўмесяц з выгравіраваным надпісам: "Падзяку Табе складаю Божая Маці за тое, што Ты выслушала мае просьбы і прашу Цябе, Маці Міласэрнасці, будзь ласкавая да мяне", які знаходзіцца ў ніжній частцы аброза - гэта вогта з 1849 г. Галаву Божай Маці аздабляюць дзве кароны. Адна - у стылі барока для Карапевы Нябёсаў, другая - у стылі ракако - для Карапевы Польшчы. Вострая Брама звязана таксама з культам Божай Міласэрнасці. Аброз Божай Міласэрнасці быў намаляваны ў Вільні і выстаўлены для публічнага агляду менавіта Вострай Браме (26 - 28 красавіка 1935 г.). Тут таксама св. Фаўстына мела аўяўленне троумфу аброза Божай Міласэрнасці. Гэтае аўяўленне здзейнілася.

Вуснамі тысячай пілгримаў з усяго свету можна сказаць: "Я скіляю галаву, аглюдаючы Цябе, Карапеву ўсяго Свету, і прашу Твайго дабра-

Аброзы Маці Божай

славення".

Пошта Летувы адлюстравала цудадзейны аброз на сваёй марцы ў 1991 годзе.

Цудатворны аброз Маці Божай Чэнстахоўскай ведаюць і шануюць не толькі ў Польшчы. Аброзы Маці Божай Чэнстахоўскай ёсць таксама ў касцёлах і цэрквах Беларусі і Летувы, і большасць з іх шануюцца як цудатворныя.

Чэнстахоўскі аброз Божай Маці адносіцца да ліку 70-ці аброзоў, якія напісалі святы евангеліст Лука ў Ерусаліме ў Сіёнскім храме, у якім Ісус Хрыстос здзейсніў Астатнью Вячэр. У 66-67 гадах, у час нашэсця рымскіх войск на Іерусалім, хрысціяне адышлі ў мястэчка Пелу і разам з іншымі святынямі іяны захоўвалі ў пячорах аброз Божай Маці. Яго ў 326 годзе падаравалі царыцы Алене ў падзяку за адшуканы Жыватворны Крыж Гасподні, і яна прывезла яго ў Канстанцінопаль. На землі ВКЛ цудатворны аброз быў прынесены заснавальнікам горада Львова (Лемберга - 1267-1270 гг.) галіцка-валынскім князем Львом Данілавічам і размешчаны ў Белзкім замку.

У час татара-мангольскага нашэсця захопнікі асадзілі замак Белз. Звярнуўшыся па дапамогу да Маці Божай, князь Уладзіслаў вынес шанаваны стагоддзямі аброз з царквы і пастаўі на гарадской сцяне. Аброз быў прабіты стралой, і з яго пачялка кроў, сляды якой назаўсёды захаваліся на палотнішчы, а на варожае войска апушцілася шкодная імгла, і татары знялі асаду і адышлі. Заступніца Нябесная прыснілася князю і прасіла даставіць цудатворны аброз на Ясную гару Чэнстахоўскую. У 1352 годзе там быў заснаваны манастыр, і манахам Паўлінскага ордона князь Уладзіслаў перадаў каштоўную святыню. Праз некалькі гадоў абіцель была абраавана, укралі ўсе каштоўнасці. Пагрузілі на воз і аброз Маці Божай Чэнстахоўскай, але нібачная сіла ўтрымлівала коней, і вазок, на якім яна ляжала, не змог зрушыцца з месца. Тут жа рабаўнікі атрымалі і спрадвітульную кару: аднаго разарвала на кавалкі, у другога адсохла рука, некаторыя раптоўна памерлі. У 1430 г. царква была захоплена і ўдарыў рабаўнік аброз два разы мячом, але не паспей стукнуць у трэці раз, упаў на зямлю ў агоні і болю і памёр. Меч разрэзаў аброз, і раны ад мяча бачныя на ім да гэтага часу.

У сярэдзіне 17 стагоддзя шведскі кароль Карл X Густаў, захапіў Варшаву і Кракаў, але пацярпей паражэнне пад Чэнстаховам, і гэта ўспрынялі як заступніцтва Маці Божай. Кароль Ян Казімір, вярнуўшыся ў Львоў, абрарадаваў маніфест, у адпаведнасці з якім аддаваў сваю дзяржаву пад заступніцтва Божай Маці, называючы Чэнстахоўскі Яе аброз "Польскай Карапевай". Вайна са шведамі ў 1656 годзе завяршылася паспяхова для Польшчы.

У спецыяльнай кнізе Чэнстахоўскага манастыра засведчана мноства цудаў, якія адбываюцца пад "дзеяннем" аброзы Маці Божай, з якога былі зробленыя многія копіі для катализкіх і праваслаўных храмаў.

Першай выяву Маці Божай

Чэнстахоўскай на сваёй марцы ў 1966 годзе змясціла пошта Ватыкана. У 1992 годзе пошта Польшчы надрукавала блок, а ў 2000 годзе адбылося сумеснае выданне маркі з выявай Маці Божай Чэнстахоўскай поштамі Ватыкана і Польшчы.

Надзеиную падтрымку для здзяйснення Промыслы аб нацыі Гаспадзь даслаў праз старажытны аброз Багародзіцы "Непарушная сцяна", адну з самых першапачатковых выяў Царыцы Нябесной, якай ўпрыгожвае цэнтральную крыпту Менскага кафедральнага Свята-Духава сабора. Арыгінал святыні знаходзіцца ў алтары Кіеўскага Сафійскага сабора. На працягу дзесяціці стагоддзяў аброз заставаўся непашкоджаным, таму атрымаў назу "Непарушная сцяна". У савацкіх часах яна дапамагала беларускаму землю. На вялікім паўкружжы вакол аброза ідзе грэцкі надпіс чорнай мазаікай: "Бог пасярод Яе і нішто не пераменіцца: дапаможа Бог раніцай і пасля таго".

Пошта Рэспублікі Беларусь

у 2000 годзе сумесна з поштамі Украіны і Расіі выпустила блок 2000-годзе

Хрысціянства . На адной з трох марак блока знаходзіцца эпрадукцыя аброзы Багародзіцы "Непарушная сцяна" Аранта.

У зборы Нацыянальнага музей-каралеўства Чэнстахоўскага музея Рэспублікі Беларусь знаходзіцца адзін з нешматлікіх беларускіх аброз XVI стагоддзя, якія захаваліся да нашых дзён - Маці Божая Адзігітрыя Смаленская з Дубянца. Гэты твор прадстаўлены ў пастаннай экспазіцыі старажытнабеларускага мастацтва, бо з'яўляецца ўнікальным помнікам выяўленчага мастацтва і духоўнай культуры беларускага народа.

Гісторыя іканаграфічнага тыпу "Адзігітрыя" ўзыходзіць да часу Вялікай Бізантыйскай імперыі, якая зацвердзіла хрысціянства дзяржавай і з'яўляла на сябе місіянерскую ношу асветніцтва хрысціянскім вучэннем славянскіх земляў. Паводле царкоўнага падання, евангелістам Лукаў былі напісаны некалькі аброзы Маці Божай. Сёння яго аўтарству прыпісваюць Уладзімірскі, Чэнстахоўскі і Смаленскі аброзы. Існуюць розныя тлумачэнні таго, як гэтыя стара-

жытныя аброзы прыйшлі на славянскі землі, але вядома, што ў Смаленскім землі з аброзой быў перанесены князем Уладзіміром Манамахам, які ў 1101 годзе заклаў у Смаленску храм Успення Прасвятой Багародзіцы. У ім і памяцілі візантыйскі аброз. Аброз, што праславіўся шматлікімі цудамі, сярод якіх і выратаванне горада ад ворагаў, пачаў называцца Смаленскім, умацоўваючы народ у веры хрысціянскай, разліцеўся шматлікімі спісамі па храмах і кляштарах. Адзін з такіх спісаў XVI стагоддзя і знаходзіцся ў царкве Нараджэння Найсвятой Багародзіцы Дубянца. Эпрадукцыю гэтага аброза можна убачыць на марцы, выдадзенай поштай Беларусі ў 1996 годзе.

Аброз Маці Божай Баркалабаўская з'яўляўся ў Баркалабаўскім жаночым манастыры непадалёк ад Быхава ў 50-я гады XVII стагоддзя. Згодна з гістарычнымі звесткамі, ён быў захоплены войскамі цара Аляксандра Міхайлавіча падчас вайны з Рэччу Паспалітай у адным з храмаў Беларусі. Аброз везлі на ўсход як каштоўны трафей. Але калі аброз у 1659 годзе прайзджаў паўз Баркалабаўскім манастырём, коі сталі нерухома. Заходнікамі на чале з калекцыонером Григоріем Паспалітаем падчас вайны з Рэччу Паспалітай ўзялі аброза і захоплены. Аброз, якому пакланяліся не толькі праваслаўныя, праславіўся цудамі падчас Паўночнай вайны і вайны 1812 года. Сяляне купілі ў храмавыя святыні ваколіцы фігуры свойскай жывёлы і, прыкладаўшы іх да аброза, неслі іх дамоў як найлепшыя аброзы для сваёй гаспадаркі. У 1920 годзе Баркалабаўскі манастыр закрылі, але аброза захаваліся і прыхаджане збереглі.

Аброз Маці Божай з'яўляўся ў Царкве Святой Троіцы ў горадзе Быхаве Магілёўскай вобласці. Яе адлюстраванне змешчана на марцы пошты Беларусі, выдадзенай у 2009 годзе.

22 сакавіка 2005 года Міністэрства сувязі і інфарматызацыі Рэспублікі Беларусь уяўляло ў паштовы зварот блок з трох марак "Іканапіс Беларусі XXI стагоддзя", падрыхтаваны выдавецтвам "Марка" РУП "Белпошта". Адна з марак - Аброз Божай Маці "Уладзімірскай".

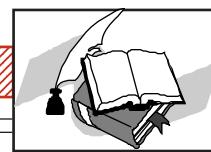
Іканапісец Протаіерэй Фёдар Пашырны зрабіў спіс з аброзы Уладзімірской Божай Маці - галоўнай святыні Расіі. Па паданні аброз быў напісаны яшчэ пры жыцці Найсвяцейшай Панны евангелістам Лукаем на дошцы таго стала, за якім трапезнічалі Ісус Хрыстос, Марыя і Іосіф Абручнік. Калі апостал прынёс гэты аброза Найсвяцейшай Багародзіцы, яна сказала: "Мілата Народжанага ад Мяне і Мая з аброзам гэтым ды будзе!" Выява гэтага аброза знаходзіцца на трэцій марцы блоку 2000-годзе Хрысціянства, дзе знаходзіцца і раней апісаная эпрадукцыя іконы Багародзіцы "Непарушная сцяна" Аранта.

Гэты аброз належыць да іканаграфічнага тыпу Еляуса - Замілаванне. Аброзы гэтага тыпу перадаюць любоў, якая яднае Маці з Сынам. У іх больш падкрэсліваецца чалавечая натура Хрыста ў адрозненіне ад Адзігітры, дзе акцэнт падае на Боскасць Ісуса. Марыя, прадстаўленая да паловы постадзі, тримае на правай руцэ Дзіцяці Ісуса, якое ласкава туліцца

да Яе. Дзіцяці туліцца шчакою да шчакі Маці, абдымнаючы Яе за шыю сваёю левую рукою, а праваю дакранаеца да Яе ключыцы. Марыя схіляе сваю галаву да Сына, паказваючы левую рукою на Ісуса, як на прадказана гэтау свету, адзінку Дарогу, Праіду і Жыццё. Твар Марыі засяджаны, сумны, з вялікім аліўкавымі вачыма, звернутымі на поўны задумення тварык Ісуса, які туліцца да Яе. На залаціста-вохрысты, у белай аблямояць, аругуты німб Маці Божай заходзіць меншы - кръжовы німб Дзіцяці Ісуса, таксама залаціста-вохрысты стага калеру з дзвяном грэцкім літарам "І" ("ета") - азначае імя Ісус, а "Н" ("ета") можа азначаць слова несемон - правадыр, кароль. Верагодна, гэтыя літары з'яўляюцца скарачэннем IXEH - Jesus Christos eleison hynas і азначаюць наступнае: Ісус Хрыстос, змілуйся над намі.

У 1658 годзе манах Грыгорый Дубен

Літаратурная вечарына, прысвеченая Зосьцы Верас

29 красавіка некалькі дзясяткаў чалавек прыйшлі ў культурна-асветніцкі цэнтр імя Яэпа Драздовіча, што ў вёсцы Германавічы Шаркаўшчынскага раёна, на літаратурную вечарыну, прысвеченую Зосьцы Верас. Пісьменнік Міхась Скобла прыгэтаў кнігу "Я помню ўсё" - збор твораў пісьменніцы і грамадскай дзяячкі. Таццяна Грыневіч-Матафонава праспявала песні на слова беларускіх паэтаў разам з сынам Адасем.

Як кажа ўкладальнік кнігі Міхась Скобла, нам, нашчадкам, трэба быць удзячнымі такім людзям, як Зоська Верас, якія шмат зрабілі для прасоўвання чысцоткай беларускай мовы і беларускай культуры.

- Пражыў чалавек амаль 100 гадоў прыкметнага актыўнага жыцця, аддадзенага Беларусі, а за ўесь час удзячныя нашчадкі выдалі маленчую кніжачку "Каласкі", як школьны сыштак, якая выйшла ў 1985 годзе. І мне здалося, што гэта неяк не спраўдліва ў нашых адносінах да такіх людзей, як Зоська Верас.

Прэзентациі кнігі Міхась Скоблы "Зоська Верас. Я помню ўсё" ўжо адбыліся ў Гарадні ды Астраўцы. Гэта 21-я кніга кніжнай серыі "Гарадзенская бібліятэка", заснаванай у 2006 годзе з мэтай дакументацыі і прасоўвання культурнага і гістарычнага здабытку Беларусі. У кнізе змешчаны ўспаміны Зоські Верас і яе 386 лістоў, 370 з якіх друкуюцца ўпершыню.

Беларуское Радыё Рацыя.

Красавіцкая імпрэза ў ТБК Літвы

Пра дзейнасць у часе нямецкай акупацыі ў Беларусі маладых патрыётаў па арганізацыі і кірауніцтву Саюза Беларускай Моладзі Янкі Жучкі і Янкі Жамойціна распавеў старшыня Хведар Нюнкя. Ён падрабязна спыніўся на пачатку Другой Сусветнай вайны. Асабліва распавеў пра наступ немцаў і беспарадачнае адступленне савецкіх войск, адступаючыя салдаты спалілі вёску Аleshavichy Shchuchynskaya rada, на якой ён быў у тым часе. З пачаткам вайны былі разбітыя, альбо паланёныя лепшыя часткі савецкай арміі і авіяцыі. Адзін савецкі самалёт быў збиты на яго вачах.

З прыходам немцаў адміністрацыю ў горадзе і паліцию ўзначалілі мясцовыя паліякі. Пацярпела і загінула шмат няявінных беларусаў. З часам аднак з Менска і Ліды сталі прысылаць беларусаў, якія пачалі адчыняць беларускія школы і патроху наладжваць культурнае жыццё ў горадзе і па вёсках.

У большых гарадах стваралі Саюз Беларускай Моладзі, які выключна займаўся культурнай дзейнасцю і ладзіў нацыянальныя традыцыі і святы. Лік сяброў СБМ складаў тысячы чалавек. Такой актыўнай дзейнасцю і займаліся Янка

Жучка і Янка Жамойцін. Янка Жучка падтрымліваў увесе час шчыльныя контакты з ТБК Літвы. Жыў у Бельгіі, але на ўсе нашыя значныя імпрэзы прыяджаў і прымаў актыўны ўдзел. Пра яго жыцце і дзейнасць шырокая сказана ў кнізе Янкі Запрудніка "Дванацатка".

Затым выступіў Алег Аблажэй.

Традыцыйна на штогодечных сустрэчах у ТБК вядзецца размова аб проблемах мовы, культуры і гісторыі. На гэты раз Алег Аблажэй прапанаваў пашырыць тэматыку і паразважаць пра лёсы людзей - наколькі праўда, што кожны "каваль свайго лёсу"? Ці ўсё ж існуе для кожнай асобы нейкі "сцэнар", які павінен быць выкананы незалежна ад волі асобы, бо як інчай растлумачыць выпадкі трагічных прароцтваў і прадказанняў? Як прыклад аўтар паведамлення прывёў славутыя прадказанні французскай гадалкі мадам Ленарман, якая напрарочыла нікому тады невядомай Жазэфіне Багарнэ карону імператрыцы Францыі. Аднак далёка не заўсёды прадказанні спраўджаліся - напрыклад у 1885 годзе быў выдадзены календар нейкага Бруса з падрабязнымі прағнозамі ажно да 2000 года. Пра

У сувязі з 30-годдзем смерці Ларысы Геніуш (7.04.1983), Леакадзія Мілаш даслала старонку ў ТБК пра славую пастку і грамадскага дзеяча Ларысу Геніуш.

Агдадальнік.

Сустрэчы з сейбітамі Беларушчыны

На афісе руху "За Свабоду" працягвае працу фотавыстава "Сейбіты Беларушчыны". Яе аўтары - Арцём Ляві, Кацусі Гарэцкі і Эла Дзвінская - з'ядналі партрэты выбітных дзеячаў науки і культуры за апошнія 5 гадоў. Згодна з ідэяй аўтараў фотавыставы, штомесец яе герой сустракаюцца з моладзевай і бацькоўскай грамадой, дзеляща жыццёвым досведам, кнігамі і іншымі творчымі здабыткамі, і самі атрымліваюць падтрымку аўдыторыі. На першай сустрэчы ў сакавіку з бацькамі студэнтаў-каліноўцаў сустрэліся мастак Мікола Купава, паэт і бард Алеś Камоцкі.

29 красавіка адбылася вечарына з уделам доктара гістарычных науک прафесара Леаніда Лыча і пісьменніка Ўладзіміра Арлова.

Леанід Міхайлавіч Лыч, актыўны абаронца беларускай культуры, аўтар кніг "Нацыяналіна" ідэя", "Уніяцкая царква на Беларусі. Этнакультурны аспект", "Міжнародна-нацыянальная дачыненінна Беларусі" і іншых, непахісна адстойвае пазіцыі беларускай мовы ў грамадстве, кла-

поіцца аб яе ўжытку на дзяржаваўным узроўні, у СМІ, у літаратурным працэсе. Леанід Лыч - шматгадовы сябра клуба "Спадчына", ён узнагароджаны медалём "Гонар Айчыны".

Ён яшчэ раз нагадаў прысутным, што наўку і творчая інтэлігенцыя - гэта соль нацыі, і яна можа ўплываць на грамадства. Професар Лыч узгадаў гады перабудовы, калі гісторыкі ўпершыню пачалі распрацоўваць тэмы беларускай гісторыі па-за часавымі рамкамі СССР, пра натхненне, якое кіравала адраджэнцамі ў 90-тыя гады.

Леанід Міхайлавіч прынёс на сустрэчу асобнікі новай кнігі. На аснове ўспамінаў ён стварыў сваесаблівы літаратурны помнік сваёй паплечніцы і сяброўцы, доктару педагогічных наукаў Ефрасінні Георгіеўне Андрэевай, з якой яго звязваў лёс больш за 50 гадоў. Кніга мае назыву "Рускі прафесар на ніве беларускага адраджэння". З затоеным дыханнем слухалі жанчыны аповед аб тым, як жонка Леаніда Міхайлавіча імкнулася адчуваць беларускай мовы і спасцігнуць яе семантычны склад. Як яна працавала спачатку з дзецьмі і іх выхавальнікамі ў дзіцячых садках, а потым - са студэнтамі ў Беларускім дзяржаваўным педуніверсітэце імя Максіма Танка, як яна інтэгравалася ў беларускі педагогічны працэс і імкнулася прынесці найбольшую карысць.

Уладзімір Арлоў пазнаёміў чытачоў са сваім новым выданнем. Частку гутаркі пісьменнік прысвяціў удзельнікам паўстання К. Каліноўскага, пра якіх напісаў у мастицай форме ў сваёй кнізе "Імёны Свабоды".

Для пісьменніка важнымі з'яўлююцца гістарычныя персанажы, як рухавікі працэсаў і пераменаў. Госці павіншавалі сп. Арлова з выхадам у Браціславе яго кнігі "Краіна Беларусь" ў перакладзе на ангельскую і рускую мовы.

С. Арлоў выказаў спадзявання, што ўсе намаганні беларускіх асветнікаў, мысліроў, айцоў-заснавальнікаў БНР, пісьменнікаў і наўку-ўчыц, удзельнікаў некалькіх хвалій беларусізацыі будзяць не марнімі, і ўрэшце прыведуць да светлага дня вольнай Беларусі, калі нічога не будзе пагражаць нацыянальнаму суверэнітету краіны.

Э. Оліна.

На здымках:

1. Выступае Алеś Камоцкі
2. Леанід Лыч і Уладзімір Арлоў - у гасцях.

Фота А. Ляві і аўтара.

Ангельскі і расейскі пераклады папулярнай кнігі Ўладзіміра Арлова і Зміцера Герасімовіча "Краіна Беларусь" выйшли ў свет ў славацкім выдавецтве "Kalligram" (Браціслава). У аўтараў ёсць планы выдаць сваю кнігу і па-польску.

Тайны ЧАЭСныя шырэй прыадкрываюцца

(Заканчэнне. Пачатак у папярэдніх нумарах.)

Абвіанаўчае заключнне, пратаколы суда, прыгавар, матэрыяльныя навуковатэхнічныя даследаванні, заключэнні навукова-тэхнічных экспертыз патрэбна было давесці да шматлікіх публікацыяў, асабліва у папулярнай прэсе, каб навукоўцы і насленіцтва ведалі праўду, каб у будучай працы АЭС і атамшчыкаў пераважаў прыярытэт нормаў бяспекі, а не валюнтарызм асобнай арганізацыі, установы, інстытута, міністра, презідэнта.

Не давялі, не паведамілі, судзейскія свядома ўсёй твойвалі, як і раней.

- У СССР і рэспубліках мэтазгодна стварыць органы папярэдняга следства, незалежныя ад любой партыі і адміністрацыі, якія падпрададкующыца адно яго вялікасці Закону, - зрабілі вывад пракуоры і суддзі саюзнага, рэспубліканскага, абласнога маштабаў.

Іх не чулі, тады і пасля не чулі, як заўжды ў адна-партыйнасці. Чарнобыль мала чаму наўчыў савецкіх стваральнікаў ЧАЭСнай катастрофы, іх абаронцаў. Ужо ў маі 1986 паспешна сталі пераналаджваць рэактары РБМК, а яшчэ трывадлы запар абаранялі мундзіры ведамстваў і ўласны, на ўсю краіну і планету барабанілі: вінаваты персанал, персанал, персанал.

- Калі ў дзяржаве будзе сапраўдны падзел уладаў, юрыспрудэнцыя ўнезалежыцца ад заканадаўчай і выкананічай. Пракуоры і суды тады не стануть прыгініцца перад уладнымі ўмекамі, - спявіджаку эксперт А. І. Трусаў, кандыдат юрыдычных навук, палкоўнік юстыцыі.

А. І. Трусаў дэталёва праанализаваў матэрыяльныя криміналныя справы №19-73, дакладныя і артыкулы В.П. Волкова, у тым ліку яго дакладную А.П. Аляксандраву ад 1 мая 1986; Даследаванні эффектаў радыёактыўнасці; Апераціўнае ўказание дырэктарам АЭС міністру А. Г. Маёрса, А. Г. Мяшкова, А. Д. Лапшина ад 8.5.86; Планы... па павышэнню бяспекі АЭС з рэактарамі РБМК-1000 ад 27.6.86; Справа з дзядзінскай аварыяй на ЧАЭС іністытута імя Курчатава № 34/716186 (для службовага карыстання) ад 30.10.86; Зводныя мерапрыемствы, зацверджаны новымі міністрамі ў 1988; дакладныя і артыкулы А. А. Ядрыхінскага; Зводныя матэрыялы "Перапілка... неадпаведнасцяў", май, 1988...

Савецкія алілуішчыкі яшчэ не ўсведамлялі, што рэзвалі рэактар ЧАЭС і атапаведнай судовай справы №19-73 - звёны аднаго ланцуга. Пратыкнучы безадказніцтва ведамстваў за страшэннія аварыі, кшталту выбуху ўзбраенняў у Арзамасе (1988), пад Уфой (1989, загінула 579 чалавек), затопі парахода "Аляксандар Неўскі" ў Чорным моры... стануць чарговай ступен'кай да развалу ўсёй краіны Саветаў - катастрофы сусветнай, большай за бяздарна праводжаную

ў краіне меліярацыю, вайну ў Афганістане, бясконцыя пра мысловая аварыя.

Замоўчальнікі праўды пра віноўнікаў аварыі на ЧАЭС развалілі не справу №19-73 - утопіўші савецкую дзяржаву і з гэтага боку, усю яе юрыспрудэнцыю. Дадалі козыраў у хутчэйшы скон усёй ідэалогіі дзяржавы СССР.

Ніхто ў краіне фактычна не ёсць суворай адказнасці за няўдалую прапанову, шырокое ўкараненне няправільнай у быт і практику. Калі б адказваў не пасадаю, прэміямі, як аляксандраўцы і абаронцы аляксандраўцаў, калі б адказваў і матэрыяльна (срэдкамі ўласнымі, сям'і, нашчадкаў), адказваў турмою і ведаў, прыйдзеца расплачвацца па зысках паярэлых, - то задумайся б, лічыў і пералічваў, не дапускаў зрываў. Тым болей катастрофаў, хуткіх ці запавленых.

Спартроліся сотні, тысячы хваробаў сталых і малых людзей, забастоўкі ў Нароўлі і Брагіне, Хойніках і Гомелі, Мінску і Магілёве, шматтысічныя калоны "Чарнобыльскіх шляхоў" на Беларусі і Украіне, рэкі нянівісці да ўсяго шрага адна-партийнага, каб пацвердзілася справядлівасць і несправядлівасць справы №19-73.

Уесь парадок савецкага, і пасля савецкага жыцця ў тым, што пра разборы Чарнобыльскай трагедыі да суда і пасля суда мала каму вядома. Ведамаснае замоўчанне працягваеца. Газеты і тэлебачанне будуць спрэядліва і падраўбязна амбіяркоўваць беды ліквідатора і перасяленца, вёскі і прадпрыемства, ацэнкі сітуацыі ў цэлым не даюць. Чаму не заўважаюць - невядома. На ЧАЭС за дваццаць гадоў пасля выбуху адбылося больш за дваццаць пажараў і праблемных аварый. Іх не заўважаюць у дзяржаўных і недзяржаўных газетах Беларусі, на тэлебачанні. Не буйць у зоне трывогі.

Чаму, ну чаму?

Раман Кавалеў і сябры аднадумцы чым болей запознена знаёміліся з судовым разборам аварыі, явімі савецкага перабудовачнага жыцця, рэлігіі незалежнага беларускага, тым больш задумваліся. Славабольныя з іх пачыналі лаяцца, плацацца, гразіцца.

XIII

Пра карысць і шкоду атамных станціяў напісаныя багата. Раман Кавалеў чытаў атрыманы ад прафесараў Івана Мікітчанковіча і Ігара Бадановіча тэкст, жахаўся.

XIV

Хлусаць у СССР з лічбамі і фактычнымі стратамі ад радыяціі, у краінах заходняга свету той жа малион.

Няма і не можа быць бяспечных АЭС. Толькі ў ЗША з 1957 да 1984 года адбылася 151 аварыя на АЭС. Рэгулярна здараюцца аварыі ў іншых краінах.

XV

1957 г. - пажар у рэактары ядзернага завода ў Селавіле (Англія). Радыёактыўнае забруджванне тэрыторыі Англіі і Захоўнай Еўропы.

XVI

1957 г. - выбух радыёактыўных адходаў на прадпры-

емстве "Маяк" бліз горада Кыштых Чалябінскай вобласці. Пераселена ў іншыя месцы 10 тыс. чалавек. Перасяленне ішло і пасля.

1961 г. - аварыя на рэактары ў штаце Айдаха (ЗША).

1966 г. - расплаўленне сардэчніка рэактара Энрыка Фярмі на АЭС штата Мічыган (ЗША).

1969 г. - аварыя ў сістэме ахалоджвання падземнага рэактара ў Швейцарыі. Радыёактыўнае забруджванне тэрыторый.

1971 г. - аварыя на рэактары ў штаце Мінесота (ЗША). 200 тыс. літраў радыёактыўнай вады трапіла ў раку Місісіпі, частка яе - у сістэму водазабеспечэння горада Сан-Паўла.

1975 г. - пажар на рэактары ў штаце Алабама (ЗША). Страты 10 млн. далляраў.

1979 г. - буйнейшая ў Амерыцы аварыя на рэактары "Трымайл-Айлэйд". Ліквідацыя вынікаў аварыі доўжылася да 1994 года. Затраты, паводле амерыканскіх дазіраваных паведамленняў, 5 млрд. далляраў. Па іншых падліках - 10 млрд.

1981 г. - забруджванне тэрыторый радыёактыўнай вадой (454 тыс. літраў) на заводзе ў амерыканскім штаце Тэнесі (ЗША).

1981 г. - аварыя на атамнай станцыі ў Цуруга (Японія).

1983 г. - аварыя на рэактары бліз Таронта (Канада).

1986 г. - выкід радыёактыўнай пары на рэактары ў ФРГ (Паўночны Рэйн-Вестфалія).

1988 г. - пажар на АЭС у Футаба (Японія).

Усіх 16 пажараў.

За адзін 1991 год Японія перажыла 4 аварыі - у Міхаме, Касівадзаке-Капіве, Анаґаі, Такай-Мура.

У Расіі за адзін тыдзень студзеня 1993 года адбыліся чатыры інцыдэнты - на Новаваронежскай, Калінінскай і Балакаўскай АЭС.

Н. Кардаш, старшыня Беларускай партыі зялёных. (НГ, 3.8.1995.)

Чацвёрты з'езд народных дэпутатаў СССР у снежні 1990 года шмат каго ўзварушыў. Многія вядомыя людзі выказваліся з пранізлівай яснасцю.

М. І. Рыжкоў: У задуманым выглядзе перабудову здзіўніць не ёдалося.

Дэпутат Сажы Умалатава: Уключыць у павестку дні пытанне пра недавер прэзідэнту СССР Міхailу Гарбачову. Ён зрабіў усё, што мог для развалу краіны, сутыкнуў народы, вялікадзяржавную багатую краіну пусціў па свеце з працягнутай рукою. Краіну захіснула амаральнасць, нянявісць, злачынствы.

М. С. Гарбачоў: Самае галоўнае ў краіне - установіцца ў Селавіле (Англія). Радыёактыўнае забруджванне тэрыторыі Англіі і Захоўнай Еўропы.

1957 г. - выбух радыёактыўных адходаў на прадпры-

емстве "Маяк" бліз горада Кыштых Чалябінскай вобласці. Пераселена ў іншыя месцы 10 тыс. чалавек. Перасяленне ішло і пасля.

А. А. Малафеев: Падтрымлівао мараторый на правядзенне ўсемажлівых забастоўак, мітынгаў.

Міністр замежных спраў Э. А. Шэварнадзэ: Наступае дыктатура, заяўляю з усёй адказнасцю. Выходжу ў адстаўку.

А. М. Якаўлеў: Мы сведкі наступлення помеслівай і бязлістай кансерватыўнай хвальі.

Б. М. Ельцын: Расія не згодзіцца з узнаўленнем дыктатуры Крамля. У настачах прадуктаў вінавата перабудова. Каўбаса дарагая - падкопы партапаратаўкаў.

Рамана Кавалеўа захліснула інфармацыйная хвалья. Праўда фактаў была магті настаўніка мацней, чым нядаўна елі гарэтнае сэрца здрадныя выкрунтасты былой кахранкі.

XIV

Новая паездка Бадановіча і Канопліча ў прыватным плане не атрымалася, і слава Богу. Дапамаглі не прафесарскія пасведчанні і хадайніцтвы эканамічнага савета, а папярэдня званкі дырэктару іншытуту радыёакалагічных праблем-майстру АН Беларусі Георгію Шаравару і ўкраінскому кіраўніцтву дырэкцыі збудавання "Укрыццё". Трэўожныя паведамленні пра кепскі стан саркафага над чацвёртым рэактарам змушаюць часцей перамаўляцца. Праўда фактаў была магті настаўніка мацнейшай. У сценах знутры проціма першапачатковага радыяційнага палы - любая новая дзірка ў сцяне, на даху можа выклікаць узбольшаны эфект пульверызатара. Дзесяць-дванаццаць тон радыяційнага паліва, па другой тэорыі дзесяць-дзесяці дзірэктару іншытуту радыёакалагічных праблем-майстру Адрыяна Уладзіміра Жарбінаў у інтэрв'ю заявіў: пад уздзеяннем унутранай радыяційнай саркафага раз'ядзенай, площа шылінаў у збудаванні каля тысячи квадратных метраў. Змоўчае пра колькасць пажараў і аварыяў на "Укрыцці".

Навуковыя і практикі здзіўляюць, калі не знайшлі ў рэактарнай зале ўсяго ядзернага паліва. Ні графікі, ні двухвокісць урану не было. За седміці тон ядзернага паліва правалілася ўніз, на метраў сорак. Пацякі ўбок, - тлумачыў украінскі калега Шаравара доктар Іванчук.

- ?..

Зарас асноўная маса паліва дробнымі часцінкамі ў лаве расплаўленага піску і бетону.

Бяспечныя судансіны такога маналіту - дзесяць падцэнтаў паліва, дзесяцінёта падцэнтаў піску і бетону. Няма пакуль парушэння гэтых судансін, якія паказваюць замеры і разлікі. Ланцуговая рэакцыя не павінна загарэцца, балаздатыкі на шылінах "Укрыцця" фіксуюць, што выкіды не перавышаюць нормы.

Тлумачэнні вялікіх і малых, паўтораныя шматрасцю, задаволілі б любога даследнікаў.

Сонца ўнутр зазірае праз шыліны - гэта не мінус, а норма. Вышынны дом з выбітымі вонкіні, праз іх выходзіць лішнія ціплю. Перагрэу можа хутка выкідзіць выбух.

Два салідныя савецкія міністэрствы машынабуда-</p

Кніга па археалогіі

23 красавіка 2013 года ў сядзібе ТБМ адбылася творчая сустрэча з Людмілай Уладзіміраўнай Дучыц, якая на- друкавала сем кніг і больш за 230 навуковых і навукова-папулярных артыкулаў. З 1976 года па 2005 год даследчыца праводзіла раскопкі на многіх відах археалагічных помнікаў жалезнага веку і сярэднявечча, а таксама разведкі па ўсёй тэрыторыі Беларусі. Вывуча-ла курганныя групы каля вёсак Забор'е, Кублішчына, Укля, Чамары, Чурылава, Ражкі Віцебскай вобласці, Селішча, Сухая Гара, Прудзішча, Малаві-чы Менскай вобласці, Маяк, Латока, Несцята, Абча Магілёў- скай вобласці і інш.

Даследчыца таксама праводзіла аблеславанне "Ба- рысавых камянёў" і культавых валуноў у рэчышчы Заходнія Дзвіны каля г. Дзісна Мёрскага

района, аблеславанне "Бары- савага каменя" каля г.п. Друя Браслаўскага раёна Віцебскай вобласці і інш.

У ТБМ Людміла Уладзіміраўна Дучыц презента- вала сваю кнігу "Гісторыя і археалогія гарадзішча Мас- кавічы", якая выйшла ў Рызе пры падтрымцы Інстытута беларускай гісторыі і культуры, а таксама Таварыства аматараў беларускай гісторыі імя Вацлава Ластоўскага.

Наклад кнігі 150 асоб- никай.

У выданні прадстаўле- ны археалагічны і гісторычны матэрыялы па аднаму з унікальных археалагічных пом- нікаў. Беларусь - гарадзіш- чам сярэднявечнага перыяду Маскавічы, размешчаным на тэрыторыі Браслаўскага раёна Віцебскай вобласці.

Зборнік разлічаны на

археолагаў, гісторыкаў, краязнаўцаў і ўсіх тых, хто цікавіцца старажытнай гісторыяй Бела- русі. На тытуле змешчана фібула з гарадзішча Маска- вічы.

На мерапрыемстве вы- ступілі: намеснік старшыні ТБМ Алена Анісім, гісторыкі Алег Трусаў, Лявон Калядзін- скі, Вадзім Шадыра, Эдвард Зайкоўскі і іншыя асобы.

Рэзэнтантамі кнігі з'я- ляўся доктар гісторычных наукаў, прафесар Т.В. Штыхай і доктар гісторычных наукаў, дацэнт Д.У. Дук.

На мерапрыемстве прысутнічала творчая інтэ- лігенція г. Менска (спадары Содаль, Гучок, і іншыя).

Было вельмі цікава. Присутныя ў падарунак ат- рымалі кнігу Людмілы Дучыц!

Аляксей Шалахоўскі.

Берасцейскі празаік Леанід Філатаваў презентаваў новую кнігу

26 красавіка ў Бе- расці пры падтрымцы кампаніі "Будзьма белару- сямі" адбыўся презента- цы кнігі Леаніда Філатава "Жывому - жыць". Кніга выйшла ў серыі "Кнігарня пісьменніка" ў бібліятэцы ГА "Саюз беларускіх пісь- меннікаў".

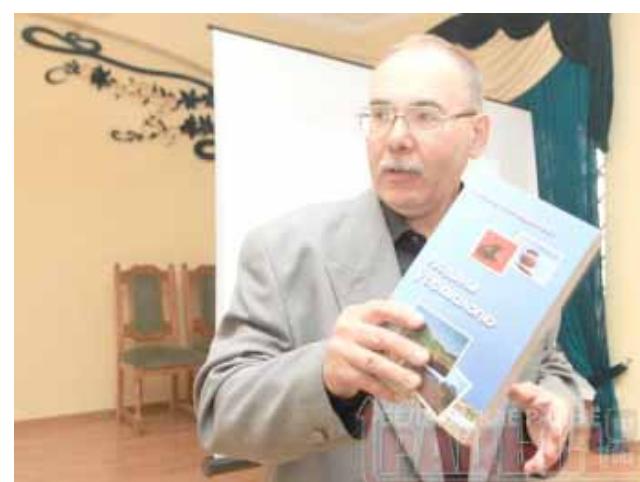
Новая кніга, па слоўах самога аўтара - працяг папярэдніх. Яна - пра ўласны лёс, Радзіму, калегаў-пісьменнікаў, пра веру і жыццё ва ўсіх яго праявах. Напоўненая ап- тымізмам, яна будзе цікавай шырокаму чытацкаму колу.

У Гародні презентавалі "Уводзіны ў археалогію"

Выйшла грунтоўная кніга па археалогіі менскага навукоўца, даследчыка ста- жытных Віцебска, Слуцка да Капыля Леаніда Калядзінскага. Першая презентация кнігі прыйшла ў гарадзенскім Музеі гісторыі рэлігіі. Здзеісніла вы- данне кнігі "Уводзіны ў археа- логію" гарадзенскіе выдавец- тва "Юрса-прынт". Як кажа аўтар, над сваёй манаграфіяй ён працаў амаль 10 год, вы- кладаючы студэнтам менскіх ВНУ.

- Паглядзеў, што тая час- тка, якая прэзентуецца ў кнізе, а менавіта - уводзіны ў археа- логію, найменш даводзіцца да студэнтаў. Менавіта гэтую частку яны найменш і найгорш ведаюць. Таму я вырашыў на- даць ёй больш увагі. У прыват- насці, што такое помнікі археа- логіі, для чаго яны даследу- юцца і ўвогуле, для чаго патрэ-

бна археалогія. Вось у гэтай кнізе ў сціслай форме з прыго- жымі, каляровымі ілюстрацы- ямі яно і адлюстравана.

Кнішка, спадзяеца на- вукоўца, стане карысным дада- ткам для будучых археолагаў і аматараў археалогіі. Яна мае

рэкамендациі кафедры археа- логіі БДУ, як дапаможнік для студэнтаў.

Якуб Сушынскі,
Беларускае Радыё
Рацыя, Гародня.

Фота Савелья Малчанава.

У Беларусь вярнуўся яшчэ адзін асобнік Статута ВКЛ

Музей гісторыі Магі- лёва стаў уладальнікам яшчэ аднаго асобніка Статута Вя- лікага Княства Літоўскага 1588 года. Старадрук датуеца 1774 годам.

Яго выдрукавалі ў Вільні на польскай мове. Выданне ўжо не ўжывало сабой канвалют з трох асобных выданняў. Акрамя Статута, у кнізе змешчаны "Трыбунал Вялікага Княства Літоўскага" і "Інструктаж".

- Унікальнасць гэтага экзэмпляра ў тым, што ён на- лежаў шляхціцу з Магілёў- скіх Антонію Сабанскому.

У другой палове 18 стагоддзя Сабанскі жыў у Мсціславе. З нашых зямель гэты Статут трапіў на ўсход. А набыты ён быў у прыватнага калекцыянара ў Рasei, у Кастраме. Сродкі на яго набыццё даў бізнесовец Валеры Казакоў, - паведамілі Свабодзе ў музеі гісторыі Магілёва.

Першы экзэмпляр Статута Вялікага Княства Літоўскага 1588 года папоўніў экспазіцыю магілёўскага музея ў ліпені 2012 года. Ён быў выда- дзены на старабеларускай мове пры канцы 16-га альбо на па-

чатку 17-га стагоддзя ў дру- карні Мамонічаў у Вільні.

Грошы для набыцця Статута збіralі талакой.

Акрамя Статута ў Вя- лікага Княства Літоўскага, та- лакой у Музей гісторыі Магі- лёва былі набытыя старадрукі "Часоўнік" (1773 года выдан- ня), Псалтыр (1773 года), а так- са кніга Казіміра Семяновіча "Вялікае мастацтва артыле- ры", якую надрукавалі ў 1676 годзе ў Франкфурце-на-Майн- не.

Радыё Свабода.

Першая сустрэча пра- йшла ў Берасцейскім дзяржаў-nym універсітэце імя А. Пуш- кіна ў мемарыяльнай зале імя Уладзіміра Калесніка. У суст- рэчы ўдзельнічалі аўтар - Ле- анід Філатав, паэт Васіль Жу- ковіч, кіраўнік Берасцейскага абласнога аддзялення Іван Мельнічук, старшыня ГА "Саюз беларускіх пісьменнікаў" і

галоўны рэдактар часопіса "Дзеяслоў" Барыс Пятровіч, першы намеснік старшыні Алеесь Пашкевіч, помочнік старшыні Усевалад Сцебурака.

Другая сустрэча адбы- лася ў Берасцейскай цэнтраль- най гарадской бібліятэцы імя А. Пушкіна.

Сярод гасцей і высту- поўцаў былі заўважаны - кі- раўнік Берасцейскага абласно-

га аддзялення Іван Мельнічук, паэты Анатоль і Васіль Дэбі- шы, літаратар Сяргей Грыш- кевіч, Лявон Валасюк, Сяргей Цыплюк, Мікола Пракаповіч, Алеесь Паплаўскі, Мікола Па- пека, Ярына Дашина і іншыя.

Вёў вечарыну паэт Алеесь Каско.

Усевалад Сцебурака,

для lit-bel.org

Фота Усевалада Сцебуракі.

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб реєстрацыі № 908 ад 18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даліна.

Адрас для паштовых адпраўленняў:

231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslowa@tut.by

Рэдакцыйная калегія:

Алена Анісім, Юрась Бабіч, Марыя Баравік, Вінцук Вячорка, Юрась Каласоўскі, Юля Карчагіна, Леакадзія Мілаш, Максім Новік, Язэп Палубіцка, Аляксей Пяткевіч, Уладзімір Содаль, Станіслаў Суднік, Павел Сцяцко, Алег Трусаў.

<http://nashaslova.mns.by/> <http://pawet.net/>
<http://kamunikat.org/> <http://tbm-mova.by/>

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.

231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.

Газета падпісана да друку 6.05.2013 г. у 10.00. Замова № 1101.

Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 2000 асобнікаў.

Падпісны індэкс: 63865.

Кошт падпіскі: 1 мес.- 4450 руб., 3 мес.- 13350 руб.

Кошт у розницу: па дамоўленасці.